

## פרשת בשלח יציאה משיפלות

הרב רפאל משה אלאוף, ראש מוסדות "תורת חיים"

**"ולא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא כי אמר אלקים פן ינחם העם בראתם מלחמה ושובו מצרימה" (וי"ג י"ז)**

וברש"י: "כי קרוב הוא ונוח לשוב באותו הדרך למצרים. פן ינחם. יחשבו מחשבה על שיצאו ויתנו לב לשוב".

**כמה תמיהות יש בפסוק זה:**

- א. כיצד יתכן שעם ישראל לאחר שנות גלות וסבל ארוכות יעלו בדעתם לשוב למצרים, לשוב לעבדותם וסבלותם.
- ב. מהו החשש ממלחמה, מאיזה מלחמה היה החשש.
- ג. הלא באמת גם בדרך המדבר שהלכו בה לא היו רחוקים ממצרים, ותיכף באה עליהם מלחמה מצד המצרים שרדפו אחריהם, ולא גרמה להם המלחמה לשוב מצרימה.
- ד. וכי אין בידו של השי"ת למנוע את המלחמה, וממילא ירד החשש לשיבתם מצרימה, ולא יהיה צורך להאריך דרכם.

בספורנו כתב: "כי קרוב הוא. מפני שהיה אותו הדרך וסופו קרוב למצרים, וירבו עוברי דרך שם ומגידים משם למצרים וממצרים לשם. והיה בראותם מלחמה. בשמעם שיכין פרעה את עצמו לרדוף אחריהם עם כל חילו ינחם העם בלי ספק מיראת מלחמתם וישובו למצרים, ולפיכך הסיבם אל דרך לא עבר בה איש. דרך המדבר ים סוף. שילכו לים סוף דרך המדבר, כי באותו הדרך לא יבאו מגידים ממצרים ולא ידעו ברדיפת פרעה עד שהשיג אותם, כאמרו וישאו בני ישראל את עיניהם, והנה מצרים וכו' ולא היה אז להם תקנה בשובם כי לא יקבלם פרעה וחילו. וחמושים עלו. וכל זה הוצרך לעשות אף על פי שהיו מזויינים, כי עם כל כלי זיינם לא היה להם אומץ לב להלחם במצרים ולהמלט כי לא נסו באלה".

**עם ישראל יצאו זה עתה מעבדות מצרים, אם ישמעו שמצרים רודפים אחריהם מיד יחזרו מצרימה מפחד המצרים, אע"פ שכלי זינם בידיהם. רק כשהמצרים הפתיעו אותם והגיעו עד אליהם להלחם בם באופן שכבר לא יועיל להם לסגת ולשוב מצרימה, אז סר החשש שישובו מצרימה.**

ועדיין יש להבין, מהו המורץ לב הזה שיאחז בהם לשמע הידיעה שמצרים רודפים אחריהם. ובפרט לאחר שכבר ראו בעיניהם ניסים כ"כ גדולים במצרים. מה עוד יש להם לחשוש מהמצרים עד כדי שתעלה בלבם המחשבה לשוב מצרימה.

עוד יש להבין, מהו החשש הגדול שישובו מצרימה, מה יקרה להם אם יחזרו לשם, הלא עדיין ביד השי"ת למנוע מהמצרים להעביד אותם.

הנראה בזה: עם ישראל כידוע היו שקועים במ"ט שערי טומאה, ורק בצאתם ממצרים הוציאת השי"ת ממ"ט שערי טומאה והעלים עד מתן תורה במ"ט שערי קדושה. מה גרם להיזרזרותם של עם ישראל במצרים עד כדי כך ששקעו במ"ט שערי טומאה? השעבוד. המלחמה בין היצה"ר ליצר הטוב היא מלחמה בין השכל ללב, השכל כנציג הנשמה מושך לעשיית הטוב ולהימנעות מהרע, והלב כנציג הגוף המתאווה מושך לעשיית הרע ח"ו. מה עשה פרעה שחשש כ"כ מכחם של עם ישראל שמגיע לא מכח הגוף אלא מכח הנשמה שבהם, מקיום המצוות ומשכלם המחודד? "תכבד העבודה על האנשים ויעשו בה ואל ישעו בדברי שקר" (ה' ט'), הכביד עליהם בעבודה אשר תשבור את גופם ואת רוחם ולא יחשבו כלל מחשבות שאינו חפץ בהם, מחשבות של מרד, וכפי שמעידה התורה "ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה" (ו' ט'), אין הכוונה שמחמת העבודה והלחץ לא יכלו לשמוע

אל דבריו של מרע"ה, אלא שהעבדות והשפלות בה היו שרויים, מנעו מהם כל סיכוי למחשבה כלשהי על מרידה באדוניהם. כל כך השפילו ורמסו את כבודם העצמי, עד שהעבדות הפכה להיות חלק מהם ולא היו מסוגלים לראות את עצמם מורדים באדוניהם. (בדרך זו הצליחו גם הנאצים ימ"ש לחסל מליוני היהודים שהובלו לטבח כמעט בלי התנגדות והתמרדות, מכיון שלפני שהחלו בטבח, רמסו תחלה את כבודם, השפילו אותם בכל דרך אפשרית, ואז כבר היתה קלה מלאכת ההריגה).

**כדי להוציא את בני"מ ממ"ט שערי טומאה היה הכרח להוציאם ממצב של עבדים, מתחושה פנימית של שפלות, למצב של בני חורין, של אנשים בעלי ערך ודעה עצמית. רק במצב של בני חורין, שיש להם מינימום של חשיבות עצמית יכולים הם לצאת ממ"ט שערי טומאה. יתירה מזו יתכן לומר, שעצם היציאה מעבדות לחרות היא גופא היציאה ממ"ט שערי טומאה. שכל הירידה הרוחנית היתה רק מחמת שהיו במצב של שפלות, ומרנע שהפכו להיות מכובדים וחשובים כבר אין חשש שיבזו עצמם בעבירה.**

לכן הדרך היחידה להעלאתם של בני"מ ממ"ט שערי טומאה היתה ע"י הוצאתם ממצרים בה היו תמיד בתחושת שפלות (אולי אפי' אם היו מפסיקים להעביד אותם). אלא שעבד גם לאחר שברח מרבו, מבחינה נפשית פנימית עדיין חש הוא כעבד, עדיין כנוע הוא לרבו ואינו מסוגל להתמרד בו, ואם ישמע שרבו רודף אחריו מיד יחזור אליו, אפי' אם חזק הוא מאדונו ואין לו סיבה אמיתית לחשוש ממנו, בגלל ההרגל המושרש בלבו להיות כנוע לאדונו ולפחד ממנו. א"כ אם ישמעו בני"מ שמצרים רודפים אחריהם, מיד ירצו לחזור למצרים, ושוב יחזרו למצבם הקודם ששקעו במ"ט שערי טומאה.

כאן יש להוסיף מה שדייק מורינו המשגיח הר"ש וולבה זללה"ה בדברי רש"י שהחשש לא רק מכך שישבו, אלא מעצם המחשבה שיתחרטו על יציאתם ממצרים ויתנו לב לשוב. וההסבר בזה לפי דברינו, שעצם המחשבה על חזרתם למצרים היא זו שתחזירם למ"ט שערי טומאה, שהרי יחזרו לתחושת השפלות וחוסר החשיבות, שהיא היא הגורמת לשקיעה בעבירות. רצה הקב"ה למנוע מהם את גודל הנסיון, על כן לקחם דרך המדבר, שם למרות שעדיין קרובים הם פיזית למצרים, רחוקים הם מהם בלבם מחמת שמנותקים הם מהם ומכל העולם, רק הם בפני עצמם, שם הם נבנים כעם בפני עצמו שיש לו ערך עצמי משלו, וכך יצאו ממ"ט שערי טומאה. כשאדם מעריך את עצמו יכול הנשק שבידו לסייע לו, וכך אין חשש שיעלו בדעתם לשוב מצרימה, לשוב להרגשת העבדות והשפלות. אולם אילו היה לוקח אותם דרך ארץ פלשתים שם מכירים אותם כעבדים, שהרי שכנים הם למצרים, היו בני"מ עדיין חשים עצמם כעבדים, וכשהיו שומעים משכניהם שהמצרים בעקבותיהם, לא היה עוזר להם הנשק שבידיהם, שמתחושת השפלות בה היו שרויים לא היו מסוגלים להתמרד, ומיד היה עולה בדעתם לשוב מצרימה, לשוב למ"ט שערי טומאה.

### **ומזה נקח מוסר לחינוך ילדינו:**

- א. כדי למנוע מילדינו לעבור עבירות, עלינו לטעת בהם תחושת חשיבות עצמית, שידעו שהם שוי ערך, שלא ירגישו ח"ו שפלות. אדם שמוערך בעיני עצמו לא יהיה מסוגל להשפיל עצמו בעבירות.
- ב. לפעמים אנו באים לסייע לילדינו לתקן דרכיהם הרעים, בשיחה או בעונשים, ומתפלאים כיצד יתכן שמעט לאחר ששילמו ביוקר על מעשיהם הרעים, שוב נכשלו באותם מעשים. והתשובה לכך שלא די בדיבורים על חומרת העוון או בעונשים, אלא יש לדאוג גם לנתקם ולהרחיקם מהמצב הקודם (ע"י הערכה, כנ"ל), ולמנוע מהם את הנסיון העלול להכשילם בשנית.